

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан соціально-гуманітарного факультету

 Оксана ГОМОТЮК

« 30 » 2024р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи

 Віктор ОСТРОВЕРХОВ

« 30 » 2024 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ІНЦНОТ

 Святослав ПИТЕЛЬ

« 30 » 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни «Психологічна служба в системі освіти»
ступінь вищої освіти – магістр
галузь знань – 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність – 053 Психологія
освітньо-професійна програма – «Психологія»

кафедра психології та соціальної роботи

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практ. (год.)	ІРС (год.)	Тренінг	Самост. робота студ. (год.)	Разом (год.)	Залік (сем.)
Денна	1	2	30	15	5	4	96	150	2
Заочна	1	2	8	4	-	-	138	150	2

30.08.2024

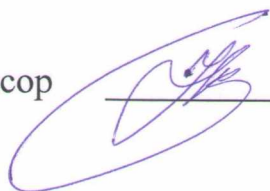
Тернопіль – ЗУНУ
2024

Робоча програма розроблена на основі освітньо-професійної програми підготовки магістрів галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 – Психологія, затвердженої Вченою радою ЗУНУ (протокол № 11 від 26.06.2024 року).

Робочу програму склала старший викладач кафедри психології та соціальної роботи к. психол. н. **Притула Олеся Арсенівна**.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри психології та соціальної роботи, протокол № 1 від «27» серпня 2024 р.

Завідувач кафедри психології та соціальної роботи, д.психол.н., професор

Андрій ГІРНЯК

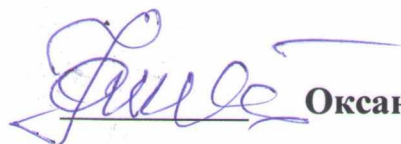
Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності «Психологія» протокол № 1 від «30» серпня 2024 р.

Керівник групи забезпечення спеціальності д.психол.н., професор

Андрій ГІРНЯК

Гарант ОП «Психологія» д.психол.н., професор

Оксана ФУРМАН

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

“Психологічна служба в системі освіти”

1. Опис дисципліни “Психологічна служба в системі освіти”

Дисципліна “Психологічна служба в системі освіти”	Галузь знань, спеціальність, СВО	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 5	Галузь знань – 05 Соціальні та поведінкові науки	Статус дисципліни обов’язкова Мова навчання українська
Кількість залікових модулів – 4	спеціальність – 053 Психологія	Рік підготовки: <i>Денна – 2</i> <i>Заочна – 2</i> Семестр: <i>Денна – 1</i> <i>Заочна – 1</i>
Кількість змістових модулів – 3	Ступінь вищої освіти – магістр	Лекції: <i>Денна – 30 год.</i> <i>Заочна – 8 год.</i> Практичні заняття: <i>Денна – 15 год.</i> <i>Заочна – 4 год.</i>
Загальна кількість годин: 150		Самостійна робота: <i>Денна – 96 год.</i> <i>Заочна – 138 год.</i> <i>Тренінг – 4 год.</i> Індивідуальна робота: <i>Денна – 4 год.</i>
Тижневих годин: денна форма навчання – 10 з них аудиторних – 5		Вид підсумкового контролю – <i>екзамен</i>

2. Мета і завдання вивчення дисципліни “Психологічна служба в системі освіти”

2.1. Метою вивчення дисципліни.

Метою дисципліни є ознайомлення студентів із цілями та змістом діяльності психологічних служб на підприємствах, в організаціях, у системі освіти, охорони здоров'я та інших соціальних інститутів.

2.2. Завдання вивчення дисципліни:

- ознайомлення студентів з системою соціально-психологічної служби, змістом, формами й методами організації та роботи психологічної служби з різними віковими категоріями населення;
- використання знань практичної психології у різних структурах виробництва та організаціях;
- оволодінні психологічними технологіями, практичними навичками, що формуються під час участі у семінарах та практикумах;
- надбання студентами знань, вмінь і навичок, що максимально сприяють становленню майбутнього спеціаліста.

2.3 Найменування компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни:

Здатність обирати і застосовувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.

Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.

Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.

Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.

2.4. Передумови для вивчення дисципліни.

Засвоєння знань за програмою вступного фахового випробування за спеціальністю 053 Психологія та базових знань першого (бакалаврського) рівня

2.5. Результати навчання.

Результати навчання даної дисципліни деталізують такі програмні результати навчання:

- вмінні організовувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів;
- робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій;
- розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість;
- доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях;
- оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації;
- здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.

3. Програма навчальної дисципліни “ Психологічна служба в системі освіти ”

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи діяльності психологічної служби в системі освіти.

Тема 1. Психологічна практика і психологічна служба як соціальне явище.

Психологічна служба як соціальне явище. Феномен психологічної практики. Прикладна психологія та її місце у системі психологічного знання. Соціальні технології як методична основа діяльності психологічної служби. Етичні засади професійної діяльності практичного психолога.

Література: [1; 3; 6; 4; 9; 10; 13]

Тема 2. Прикладна психологія та її місце у системі психологічного знання.

Соціальні технології як методична основа діяльності психологічна служба. Система психологічного забезпечення діяльності персоналу і підрозділів. Розробка функцій і повноважень у психологічній службі.

Література: [1; 2; 6; 8; 10]

Тема 3. Історія розвитку психологічної служби в Україні та за кордоном.

Періодизація розвитку прикладної психології в Україні. Виникнення і розвиток психологічної служби. Етапи становлення та розвитку психологічної служби в Україні. Виникнення і розвиток психологічної служби. Етапи становлення та розвитку психологічної служби за кордоном.

Література: [2; 5; 6; 9; 14]

Змістовий модуль 2. Організація та зміст діяльності ПС в системі освіти.

Тема 4. Організація та структура психологічної служби в системі освіти.

Мета, завдання і принципи організації психологічної служби в системі освіти. Структура та управління психологічної служби. Розподіл функцій і повноважень у психологічній службі.

Література: [2; 6; 4; 7; 9; 10]

Тема 5. Організаційні моделі діяльності психологічної служби в системі освіти.

Організаційні моделі діяльності психологічної служби на рівні «район – навчальний заклад». Організаційні моделі діяльності психологічної служби на рівні області. Психолого-медикопедагогічні консультації.

Література: [1; 2; 6; 4; 10]

Тема 6. Діяльність психологічної служби у закладах освіти різних рівнів акредитації.

Психологічна служба у початковій школі. Діяльність психологічної служби в ЗОШ. Психологічне забезпечення діяльності позашкільних навчальних закладів. Психологічна служба ЗВО.

Література: [4; 2; 6; 7; 9; 10]

Змістовий модуль 3. Професійні основи діяльності фахівця психологічної служби в системі освіти.

Тема 7. Професійна підготовка та розвиток особистості психолога-практика.

Особистість психолога-практика. Професійне становлення психолога-практика. Професійне зростання фахівця психологічної служби.

Література: [1; 3; 5; 4; 12]

Тема 8. Діяльність психологічної служби в умовах військової агресії.

Розробка методичного забезпечення для педагогічних працівників і працівників психологічної служби. Співпраця з міжнародними та громадськими організаціями. Технологічний аспект діяльності психолога в системі освіти, а також організація праці та взаємодії з педагогічним колективом.

Література: [1; 2; 5; 12; 13]

Тема 9. Діяльність психологічної служби в умовах освітньої реформи.

Інноваційні моделі розвитку психологічної служби. Технологічний підхід до організації діяльності психологічної служби. Розробка методичного забезпечення для педагогічних працівників

Література: [1; 2; 5; 6; 4; 7; 10; 14].

**4. Структура залікового кредиту з дисципліни
“Психологічна служба в системі освіти”
(денна форма навчання)**

Перелік тем	Кількість годин				
	Лекції	Практ. заняття	СРС	ІРС	Контр. заходи
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи діяльності психологічної служби в системі освіти.					
Тема 1. Психологічна практика і психологічна служба як соціальне явище.	2	2	12	1	Питання, доповіді.
Тема 2. Прикладна психологія та її місце у системі психологічного знання.	4	2	10		
Тема 3. Історія розвитку психологічної служби в Україні та за кордоном.	2	2	12		
Змістовий модуль 2. Організація та зміст діяльності психологічної служби в системі освіти.					
Тема 4. Організація та структура психологічної служби в системі освіти.	4	1	12	1	Питання, тести.
Тема 5. Організаційні моделі діяльності психологічної служби в системі освіти.	4	2	10		
Тема 6. Діяльність психологічної служби у закладах освіти різних рівнів акредитації.	2	1	10		
Змістовий модуль 3. Професійні основи діяльності фахівця психологічної служби в системі освіти					
Тема 7. Професійна підготовка та розвиток особистості психолога-практика.	4	1	12	1	Питання, доповіді, тести.

Тема 8. Діяльність психологічної служби в умовах військової агресії.	4	2	10		
Тема 9. Діяльність психологічної служби в умовах освітньої реформи.	4	2	12	1	
Разом	30	15	100	4	

(заочна форма навчання)

Перелік тем	Кількість годин		
	Лекції	Практ. заняття	СРС
<i>Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи діяльності психологічної служби в системі освіти</i>			
Тема 1. Психологічна практика і психологічна служба як соціальне явище.	2	-	15
Тема 2. Прикладна психологія та її місце у системі психологічного знання.		2	16
Тема 3. Історія розвитку психологічної служби в Україні та за кордоном.			15
<i>Змістовий модуль 2. Організація та зміст діяльності психологічної служби в системі освіти.</i>			
Тема 4. Організація та структура психологічної служби в системі освіти.	2	-	15
Тема 5. Організаційні моделі діяльності психологічної служби в системі освіти.		16	
Тема 6. Діяльність психологічної служби у закладах освіти різних рівнів акредитації.	2	-	15
<i>Змістовий модуль 3. Професійні основи діяльності фахівця психологічної служби в системі освіти.</i>			
Тема 7. Професійна підготовка та розвиток особистості психолога-практика.	2	2	16
Тема 8. Діяльність психологічної служби в умовах військової агресії.			15
Тема 9. Діяльність психологічної служби в умовах освітньої реформи.		-	15
Разом	8	4	138

**5. Тематика практичних занять з дисципліни
“Психологічна служба в системі освіти”**

Денна форма

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи діяльності психологічної служби в системі освіти.

Практичне заняття № 1

Тема: Психологічна практика і психологічна служба

Мета: Ознайомити студентів із психологічною службою як соціальним явищем.

Питання для обговорення:

1. Охарактеризуйте поняття «психологічна практика».
2. Охарактеризуйте види психологічних практик та засади, на яких вони здійснюються.
3. Порівняйте різні види психологічних практик

4. Проаналізуйте специфіку методів здійснення різних видів психологічних практик.

Література: [1; 3; 6; 4; 9; 10; 13]

Практичне заняття № 2

Тема: Прикладна психологія та її місце у системі психологічного знання.

Мета: Сформуванню системи уявлень про прикладну психологію

Питання для обговорення:

1. Дайте визначення прикладної психології. Порівняйте його з іншими відомими вам визначеннями.
2. Проаналізуйте, як співвідноситься прикладна психологія з іншими видами прикладної практики
3. Порівняйте прикладну, наукову і побутову психологію.
4. Знайдіть спільне і відмінне.

Література: [1; 2; 6; 8; 10]

Практичне заняття № 3

Тема: Історія розвитку психологічної служби в Україні та за кордоном.

Мета: Сформуванню у студентів розуміння еволюційних процесів становлення псих.

Питання для обговорення:

1. Подумайте, які передумови виникнення в Україні ви можете назвати. Обґрунтуйте.
2. Дайте визначення психологічній службі. Які соціально-психологічні служби в Україні і за кордоном ви знаєте.
3. Порівняйте діяльність психологічної служби у нашій державі та за кордоном.

Література: [2; 5; 6; 9; 14]

Змістовий модуль 2. Організація та зміст діяльності ПС в системі освіти.

Практичне заняття № 4

Тема: Організація та структура психологічної служби в системі освіти

Мета: Ознайомити студентів із основоположними принципами організації діяльності психологічної служби в системі освіти

Питання для обговорення:

1. Охарактеризуйте основні завдання діяльності, структуру та напрямки роботи психологічної служби в закладах освіти.
2. Проаналізуйте особливості діяльності фахівців психологічної служби в закладах освіти США.
3. Проаналізуйте особливості діяльності фахівців психологічної служби в закладах освіти Євросоюзу.

Література: [1; 3; 6; 8; 11]

Практичне заняття № 5

Тема: Організаційні моделі діяльності психологічної служби в системі освіти.

Мета: Сприяти формуванню у студентів умінь аналізувати та систематизувати знання щодо організаційних можливостей діяльності психологічної служби за різних умов її функціонування

Питання для обговорення:

1. Проаналізуйте організаційні моделі діяльності психологічної служби на рівні «район – навчальний заклад».
2. Вкажіть основні аспекти діяльності психологічної служби на рівні області.
3. Зазначте основоположні аспекти діяльності психолого-медикопедагогічні консультацій.

Література: [1; 2; 6; 4; 10]

Практичне заняття № 6

Тема: Діяльність психологічної служби у закладах освіти різних рівнів акредитації.

Мета: Сприяти формуванню розуміння студентами змісту діяльності психологічної служби у закладах освіти різних рівнів акредитації

Питання для обговорення:

1. Зміст і основні напрямки діяльності психологічної служби початкової школи.
2. Зміст і основні напрямки діяльності психологічної служби основної школи.
3. Зміст і основні напрямки діяльності психологічної служби позашкільних навчальних закладів.
4. Зміст і основні напрямки діяльності психологічної служби ЗВО.

Література: [4; 2; 6; 7; 9; 10]

Змістовий модуль 3. Професійні основи діяльності фахівця психологічної служби в системі освіти.

Практичне заняття № 7

Тема: Професійна підготовка та розвиток особистості психолога-практика

Мета: Сформувати уявлення про генезу становлення та розвитку психолога-практика

Питання для обговорення:

1. Опишіть основні види роботи психолога-практика.
2. У чому полягає специфіка ціннісно-сислової сфери особистості психолога-практика.
3. Які вимоги висуваються до емоційної сфери психолога-практика. Назвіть причини емоційного вигорання.
4. Професійна рефлексія, самооцінка і саморегуляція та їх роль в структурі особистості психолога-практика

Література: [1; 3; 5; 4; 12]

Практичне заняття № 8

Тема: Діяльність психологічної служби в умовах військової агресії.

Мета: Сприяти формуванню у студентів вміння професійно діяти в умовах військової агресії.

Питання для обговорення:

1. Проаналізуйте нормативно-правову базу, яка регулює діяльність фахівців психологічної служби в умовах військової агресії.

2. Подумайте, які додаткові функції можуть виконувати фахівці психологічної служби в умовах військової агресії.

Література: [1; 2; 5; 12; 13]

Заочна форма

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи діяльності психологічної служби в системі освіти.

Практичне заняття № 1

Тема: Психологічна практика і психологічна служба

Мета: Ознайомити студентів із психологічною службою як соціальним явищем.

Питання для обговорення:

1. Охарактеризуйте поняття «психологічна практика».
2. Охарактеризуйте види психологічних практик та засади, на яких вони здійснюються.
3. Порівняйте різні види психологічних практик
4. Проаналізуйте специфіку методів здійснення різних видів психологічних практик.

Література: [1; 3; 6; 4; 9; 10; 13]

Тема: Прикладна психологія та її місце у системі психологічного знання.

Мета: Сформувати систему уявлень про прикладну психологію

Питання для обговорення:

1. Дайте визначення прикладної психології. Порівняйте його з іншими відомими вам визначеннями.
2. Проаналізуйте, як співвідноситься прикладна психологія з іншими видами прикладної практики
3. Порівняйте прикладну, наукову і побутову психологію.
4. Знайдіть спільне і відмінне.

Література: [1; 2; 6; 8; 10]

Змістовий модуль 2. Організація та зміст діяльності психологічної служби в системі освіти.

Практичне заняття № 2

Тема: Організація та структура психологічної служби в системі освіти

Мета: Ознайомити студентів із основоположними принципами організації діяльності психологічної служби в системі освіти

Питання для обговорення:

1. Охарактеризуйте основні завдання діяльності, структуру та напрямки роботи психологічної служби в закладах освіти.
2. Проаналізуйте особливості діяльності фахівців психологічної служби в закладах освіт США.
3. Проаналізуйте особливості діяльності фахівців психологічної служби в закладах освіт Євросоюзу.

Література: [1; 3; 6; 8; 11]

Тема: Діяльність психологічної служби у закладах освіти різних рівнів акредитації.

Мета: Сприяти формуванню розуміння студентами змісту діяльності психологічної служби у закладах освіти різних рівнів акредитації

Питання для обговорення:

1. Зміст і основні напрямки діяльності психологічної служби початкової школи.
2. Зміст і основні напрямки діяльності психологічної служби основної школи.
3. Зміст і основні напрямки діяльності психологічної служби позашкільних навчальних закладів.
4. Зміст і основні напрямки діяльності психологічної служби ЗВО.

Література: [4; 2; 6; 7; 9; 10]

6. Самостійна робота.

Самостійна робота над навчальною дисципліною “Психологічна служба в системі освіти” включає:

- опитування теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу;
- вивчення окремих тем і питань, що передбачені для самостійного опрацювання;
- поглиблене вивчення літератури на задану тему та пошук додаткової інформації;
- підготовка до виступу на практичних заняттях;
- підготовка презентацій.

№ п/п	Тематика
1.	Психологічна практика і психологічна служба ПС як соціальне явище.
2.	Прикладна психологія та її місце у системі психологічного знання.
3.	Історія розвитку ПС в Україні та за кордоном.
4.	Організація та структура ПС в системі освіти.
5.	Організаційні моделі діяльності ПС в системі освіти.
6.	Діяльність ПС у закладах освіти різних рівнів акредитації.

7. Тренінг з дисципліни

Тренінг на тема: Формування та розвиток особистості психолога-практика.

Тема: «Тренінг толерантності».

Основна мета тренінгу: підвищення рівня толерантного ставлення один до одного, бажань та потреб інших.

Конкретизовані навчальні цілі:

- пізнавальна: усвідомити механізм визначення проблеми, мети та завдань проекту;
- практична: навчитися визначати проблему проекту, формулювати мету та завдання для її досягнення;
- мотиваційна: сформувати прагнення до цілеспрямованої, послідовної та продуктивної реалізації проектної діяльності в професійному навчанні..

Завдання тренінгу: навчитися визначати проблему проекту, ставити проектну мету та виокремлювати завдання для його реалізації.

Структура тренінгового заняття

№ п/п	Види роботи
1.	Вступ. Правила. Правила на активацію знань.
2.	Міні-лекція «Толерантність психолога-практика».
3.	Завдання Скласти портрет психолога-практика.
4.	Вправа «Шляхи самовдосконалення психолога-практика»
5.	Заклучна рефлексія. Підсумки.

8. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни “Психологічна служба в системі освіти” використовуються наступні методи оцінювання навчальної роботи студентів:

- стандартизовані тести;
- поточне опитування;
- презентації результатів виконаних завдань і досліджень;
- оцінювання результатів модульних контрольних робіт;
- оцінювання результатів КППЗ;
- інші види індивідуальних і групових завдань;
- підсумковий екзамен.

9. Критерії, форми поточного і підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни “Психологічна експертиза” визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Для екзамену:

Модуль 1		Модуль 2	Модуль 3	Модуль 4
20%	20%	5%	15%	40%
Поточне оцінювання	Модульний контроль	Тренінг	Самостійна робота	Екзамен
1. Оцінка за поточне оцінювання визначається як середнє арифметичне з оцінок отриманих під час занять (8 занять, 9 тем – 6 оцінок). 2. Модульний контроль 1 проводиться на 8 практичному занятті. Оцінка за Модульний контроль 1 виставляється на підставі виконання письмового завдання, а саме: два теоретичні питання по 20 балів, два визначення по 10 балів і 10 тестових завдань, кожне з яких має 4 бали.		Оцінювання розробленого і проведеного тренінгу, щодо покращення комунікабельності у проведенні психологічної експертизи.	Оцінювання презентації на одну з тем із запропонованої тематики на основі опрацьованої додаткової навчальної і наукової фахової літератури.	10 тестів по 2 бали і два теоретичні розгорнені питання, які оцінюються по 40 балів.

Шкала оцінювання:

За шкалою університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
------------------------	------------------------	----------------

90–100	відмінно	A (відмінно)
85–89	добре	B (дуже добре)
75–84		C (добре)
65–74	задовільно	D (задовільно)
60–64		E (достатньо)
35–59	незадовільно	FХ (незадовільно з можливістю повторного складання)
1–34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

10. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№ п/п	Найменування	Номер теми
1	Мультимедійний проектор	1-9
2	Проекційний екран	1-9
3	Комунікаційне програмне забезпечення (Google Chrome, Firefox)	1-9
4	Наявність доступу до мережі Інтернет	1-9
5	Персональні комп'ютери, ноутбук.	1-9
6	Комунікаційне програмне забезпечення (Zoom) для проведення занять у режимі он-лайн (за необхідності)	1-9
7	Комунікаційна навчальна платформа (Moodle) для організації дистанційного навчання (за необхідності)	1-9
8	Програмне забезпечення: ОС Windows	1-9
9	Інструменти Microsoft Office (Word; Excel; Power Point і т. і.)	1-9

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Василенко Л., Савчин М. Вікова психологія : навч. посіб 5-ге вид. перер. і допов. Київ : Академія. 2021. 376 с.
2. Гірняк А.Н. Методичні рекомендації з вивчення дисципліни «Вікова та педагогічна психологія» для студентів спеціальностей 053 «Психологія» та 231 «Соціальна робота». Тернопіль: ВПЦ «Економічна думка», 2022. 116 с.
3. Гірняк А. Н., Гірняк Г. С. Діалогічна взаємодія учасників освітнього процесу, як передумова та гарантія його ефективності. *Guarantees and protection of fundamental human rights as the integral element of integration of Ukraine on the EU* : monografia zbiorowa. Polska : Wydział Prawa i Administracji UWM w Olsztynie, 2019. P. 105–117.
4. Гірняк А. Н. Психологічні прийоми формування атракцій як способи налагодження освітньої взаємодії. *Актуальні проблеми психології* : зб. наук. праць Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. 2018. Т. I, вип. 50. С. 50–57.
5. Ібука Масару Після трьох вже пізно. Київ : Сварог. 2020. 152 с.
6. Кацавець Р. С. Вікова психологія : навч. посіб. Київ : Алерта, 2019. 112 с.

7. Кері Таніт, Рудкін Анхеред Про що думає дитина? Практична дитяча психологія для сучасних батьків. Пер. з англ. Т. В. Євлоєвої. Харків : Ранок. 2021. 256 с.
8. Кутішенко В. Вікова та педагогічна психологія. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 128 с.
9. Патрико Т. Від практики до теорії: шлях становлення вікової психології як самостійної галузі знань. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки*. 2019. Випуск 5. С. 42–50.
10. Сидоренко О. Б. Практикум з вікової та педагогічної психології : навч. посіб. для студентів подвійних спеціальностей з психологією. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 262 с.
11. Beadle Muriel. A Child's Mind. How Children Learn During the Critical Years from Birth to Age Five Years. London : Routledge. 2019. 320 p.
12. Children's Play. Research Developments and Practical Applications / Edited By Peter K. Smith. London : Routledge. 2019. 162 p.
13. Drivers of human development: How relationships and context shape learning and development1 / D. Osher et al. *Applied Developmental Science*. 2020. Vol. 24. No.1. P. 6–36. DOI: 10.1080/10888691.2017.1398650.
14. Stern William. Psychology of Early Childhood. Up to the Sixth Year of Age. London : Routledge. 2019. 624 p.
15. Struik Arianne. Treating Chronically Traumatized Children. The Sleeping Dogs Method. London : Routledge. 2019. 342 p.
16. Vosniadou S. The Development of Students' Understanding of Science. *Frontiers Education*. 2019. DOI: 10.3389/educ.2019.00032.
17. Конвенція про права дитини (1989). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021
18. Концепція Нової української школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>